

Sagan om välfärdens återkomst

En hemlighet i politikens centrum som berör oss alla, men som alla känner till en del av. Kan något vara hemligt men ändå delvis känt? Mitt svar är ja – och att det inte kan fortsätta så.

Under efterkrigstiden byggde vi upp en samhällsmodell i Sverige och övriga västra Europa som de flesta trodde på. Allt högre skatter skulle finansiera en allt större offentlig sektor. Skatterna – och därmed staten – ökade från 20 procent av ekonomin 1950 till 50 procent 1980. Från höger till vänster var man relativt överens.

Men modellen motverkar sina egna syften. De höga skatterna knäcker de produktiva krafter som skapar allt välstånd. Pengarna går till en planekonomisk offentlig organisation som inte kan leverera. Vi har skapat vårdköer på samma sätt som det fanns brödköer i de planekonomiska länderna.

Tragedier följer. Allvarligt sjuka får inte vård, de som arbetar i monopolen blir utbrända, fler går ut skolan utan kunskap, färre arbetar men fler lever på bidrag och äldre vanvårdas. Detta är ingen tillfällighet utan en självklarhet. Höga skatter och stor statsmakt är inte botemedlet utan orsaken till eländet.

Objektiva fakta talar ett tydligt språk. Hur kan det läggas miljarder på att vi ska kunna skicka rörliga bilder via mobiltelefon när cancersjuka inte får vård? I det ena fallet råder fri konkurrens, strävan efter vinst och privat ägande. I det andra monopol där alla dessa drivkrafter för utveckling har tagits bort.

Alla förlorar på det nuvarande systemet. De som betalar, via skatten, får betala hutlöst mycket. En privat sjukvårdförsäkring kostar däremot bara någon hundralapp i månaden. De som arbetar i monopolen trivs dåligt och blir utarbetade. Även Kommunals egna medlemmar trivs bättre på privata enheter. De som konsumerar tjänsterna förlorar kanske allra mest; de har liten valfrihet, får stå i kö och får inte betala extra för bättre tjänster.

”Det börjar bli ett ganska stort gap mellan vad det offentliga kan ta på sig och vad folk önskar sig”, påpekade Socialstyrelsens generaldirektör i april. Statsminister Göran Persson verkar ha insett att modellen i sig inte fungerar och formulerade på den socialdemokratiska kongressen i mars sin syn: ”vi ska vara obrottsligt lojala mot målen men trolösa mot medlen”.

Nu faller verkligheten den stora staten:

- Allt dyrare tjänster kräver annan finansiering av välfärdstjänster än via skatten. Utan nya resurser till välfärd får vi ständigt mindre av dessa tjänster för de blir dyrare.

- Allt större efterfrågan på välfärd, bland annat för att vi lever längre, kräver också privat finansiering för skatterna kan inte höjas mer. Skattetrycket slog i taket redan 1980.

- Allt skarpare internationell konkurrens, från nya EU-länder, Asien och USA, pressar ned våra skatter. Vill vi ha företag, jobb och tillväxt krävs lägre skatter.

- Allt mer heterogent samhälle, där vi blir mer olika varandra, kräver att vi får bestämma mer själva och lita mindre på kollektivt likriktade lösningar.

När skatterna sänks, tas det offentliga utbudet ned. Istället för att det offentliga ska göra allt åt alla inriktas det på dem som inte kan betala själva. Flertalet får köpa egna försäkringar för välfärd och trygghet. Med lägre skatter har de allra flesta pengar att lägga på just de tjänster de vill ha. Alla hinder för privata välfärdsföretag och försäkringar kommer att tas bort.

När det skadliga systemet besestras ser vi välfärdens återkomst. Välfärdsföretagande kan bli en ny svensk framgångsbransch. Hundratals typer av välfärdsförsäkringar erbjuds. Börsen ger nya möjligheter till finansiering. Vinst ger fler investerare. Färre lever av bidrag och ersättningar och fler arbetar – de försörjer sig själva och bidrar till välståndet.

Detta kommer att ske. Vad vi kan bestämma är när och hur. Visst finns politiker som pekar på behov av förändring. Men få visar helheten och hur stora förändringar som krävs. Nu är hög tid att utgå från verkligheten som den är och diskutera hur vi byter modell. Ju snabbare, desto bättre för alla.

Johnny Munkhammar

www.munkhammar.org

Aktuell med "Sagan om välfärdens återkomst" (Hjalmarsson & Högberg)